

THE NEED TO IMPROVE THE POLITICAL AND LEGAL CONSCIOUSNESS OF YOUTH IN MODERNIZATION THE LIFE OF SOCIETY

Doniyor Yuldashev

Base doctorate

National University of Uzbekistan

Uzbekistan, Tashkent

ABOUT ARTICLE

Key words: modernization, political modernization, youth, political – legal consciousness, development of society, social – political system.

Received: 28.11.24

Accepted: 30.11.24

Published: 02.12.24

Abstract: Youth as the future of a nation plays a decisive role in shaping the political life of the country. In Uzbekistan, as in many other countries, raising the level of political consciousness among young people is an urgent issue. This means not only teaching the basics of politics, but also developing critical thinking, an active civic position and participation in social life. This article analyzes the process of political modernization in society and the fact that improving the political and legal consciousness of young people in this process is an urgent issue.

JAMIYAT HAYOTINI MODERNIZATSIYALASHDA YOSHLAR SIYOSIY-HUQUQIY ONGINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZARURIYATI

Doniyor Yuldashev

tayanch doktorant

O'zbekiston Milliy universiteti

O'zbekiston, Toshkent

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: modernizatsiya, siyosiy modernizatsiya, yoshlar, siyosiy – huquqiy ong, jamiyat taraqqiyoti, ijtimoiy – siyosiy tizim.

Annotatsiya: Yoshlar millat kelajagi sifatida mamlakat siyosiy hayotini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekistonda, boshqa ko'plab mamlakatlarda bo'lgani kabi, yoshlar o'rtasida siyosiy ong darajasini oshirish ham dolzarb masala hisoblanadi. Bu nafaqat siyosat asoslarini o'rgatish, balki tanqidiy fikrlashni, faol fuqarolik pozitsiyasini va ijtimoiy hayotda ishtirok etishni rivojlantirishni ham anglatadi.

Ushbu maqolada jamiyatda siyosiy modernizatsiya jarayoni va ushbu jarayonda yoshlar siyosiy – huquqiy ongini takomillashtirish dolzarb masala ekanligi tahlil qilingan.

НЕОБХОДИМОСТЬ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОЛИТИКО-ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ МОЛОДЕЖИ В МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ

Дониёр Юлдашев

Базовый докторант

Национального университета Узбекистана

Узбекистан, г.Ташкент

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: модернизация, политическая модернизация, молодежь, политико – правовое сознание, развитие общества, общественно – политическая система.

Аннотация: Молодежь как будущее нации играет решающую роль в формировании политической жизни страны. В Узбекистане, как и во многих других странах, актуальным является вопрос повышения уровня политического сознания молодежи. Это означает не только обучение основам политики, но и развитие критического мышления, активной гражданской позиции и участия в общественной жизни. В данной статье анализируется процесс политической модернизации в обществе и актуальность совершенствования политико – правового сознания молодежи в этом процессе.

KIRISH

Zamonaviy modernizatsiya - bu ijtimoiy hayotning turli sohalorida-iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy sohalarda namoyon bo'lish mezonlari tufayli farqlanadigan ijtimoiy tizimning bir tomonlama evolyutsion rivojlanish jarayoni bo'lib, buni ijtimoiy nazariyalarning ko'plab mualliflari jamiyatning hozirgi holati va uning paydo bo'layotgan yangi shakli o'rtasidagi farq bilan bog'lashadi. Buning natijasi postindustrial jamiyat nazariyalarining rivojlanishi bo'lib, unda turli tadqiqotchilar ijtimoiy rivojlanishning o'xshash davriylashuviga rioya qilishadi. Barcha nazariyalar yangi ijtimoiy voqelikning ba'zi xususiyatlarini aks ettiradi va ularning zamonaviy jarayonlarni tavsiflashdagi roli va ahamiyatini ta'kidlashadi.

Xususan, yrtimizda yoshlar masalasi- davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan dolzarb masalalardan biridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimida Prezident Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisida shunday dedi: "Biz yoshlarga oid davlat siyosatini barqaror va qat'iy davom ettiramiz. Va biz nafaqat davom etamiz, balki bugungi kun talablariga muvofiq uni yanada yuqori darajaga ko'taramiz. Biz davlatimiz va jamiyatimizning barcha kuchlari va imkoniyatlarini yoshlarimiz mustaqil fikrlash,

yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lishlari, hech bir sohada boshqa mamlakatlarning tengdoshlaridan kam bo'lmasliklari, o'z kelajagiga baxtli va ishonchli bo'lishlari uchun safarbar etamiz" [1].

Yoshlarning ijtimoiy faolligini shaxsning muhim yaxlit sifati sifatida tarbiyalash vazifasi turli davlat va jamoat institutlari tomonidan ustuvor vazifa sifatida qo'yiladi va muhokama qilinadi. Shu bilan birga, ijtimoiy faollik jamiyatda u yoki bu ijtimoiy guruhda qabul qilinganlarga nisbatan jamoat manfaatlariga qaratilgan turli xil ijtimoiy amaliyotlarda, masalan, jamoat tashkilotlari va harakatlarida, aksiyalarda, yoshlar jamoalariga qo'shilishda ishtirok etish sifatida qaraladi. Shuning uchun yoshlar faolligi, qoida tariqasida, ijtimoiy harakatlarni o'rganish doirasida tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Global ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar sharoitida jamiyatda ro'y berayotgan chuqur ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar yosh avlodning siyosiy xatti-harakatlariga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Birinchidan, yoshlarning siyosiy ongining umumiy faollashuvi mavjud bo'lib, ular o'tkir ijtimoiy masalalarni qizg'in muhokama qilishda va turli siyosiy kuchlar tomonidan ushbu savollarga berilgan javoblarni tanqidiy tekshirishda o'z ifodasini topadi.

Ikkinchidan, voqea - hodisalarning real holatini tushunish istagi, ilgari iste'molchilarning kundalik hayotidagi shaxsiy muammolarini hal qilishga qaratilgan ijtimoiy tafakkuri tobora ko'proq yangi ehtiyojlar, qiziqishlar va qadriyatlarni keltirib chiqaradigan siyosiy fikrlash bilan birlasha boshlaganiga olib keladi.

Uchinchidan, siyosiy jarayonlar to'g'risida xabardorlikning oshishi yoshlarning fikrlari va xatti-harakatlariga bevosita ta'sir qiladi: ularning ijtimoiy qarama-qarshiliklarni tushuntirishning an'anaviy sxemalari qayta baholanadi va yuzaga keladigan muammolarga yangi radikal yechimlarni intensiv izlash olib boriladi.

Turli siyosiy kuchlarning yoshlarni o'z tomonlariga jalb qilish istagi strategik vazifadir, chunki bugungi kunda mamlakatimizda aholining asosiy qismi yoshlardir.

Siyosiy modernizatsiya jarayoni asosan konservativ va liberal yo'nalishdagi tadqiqotchilarning pozitsiyalarini taqqoslash nuqtai nazaridan ko'rib chiqiladi. Konservatorlar siyosiy tartibni ta'minlash uchun asosiy e'tiborni markazlashgan institutlarning mustahkamligi va barqarorligiga qaratadilar, liberallar modernizatsiya muammolarini hal qilishda o'z e'tiborlarini hokimiyatga ega bo'lganlar va aholi o'rtasida doimiy muloqot mavjudligiga qaratadilar[2].

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda yoshlarning ijtimoiy faolligi asosan siyosiy faoliyat (saylovlarda qatnashish, jamoat birlashmalariga a'zolik va boshqalar) yoki madaniy faoliyat (norasmiy yoshlar harakatlariga, submadaniyat jamoalariga va boshqalarga tegishli) sifatida

qaraladi. So'nggi yillarda ko'ngillilikning rivojlanishi bilan ushbu hodisani o'rganadigan, yoshlarning ko'ngillilar harakatida ishtirok etish motivatsiyasini, yoshlarni tashkil etish tamoyillari va shakllarini tahlil qiladigan ishlar soni ko'paydi. Ijtimoiy faoliyatning asosiy asosi yoshlarning ijtimoiy sub'ektivligi hisoblanadi. Ijtimoiy faollik va yoshlar harakati ijtimoiy hodisa sifatida bir xil muhim asosning namoyon bo'lishi vazifasini bajaradi. Sub'ektivlikka guruh yoshlar sub'ektining havaskorlik faoliyati orqali erishiladi va ushbu sub'ektning havaskorlik faoliyati orqali uzluksizlik ta'minlanadi.

Yosh avlodni rivojlantirish va tarbiyalash vositalari, usullari, maqsadlarini tanlashdagi xatolar, to'satdan paydo bo'lgan qadriyatlar, hayot istiqbollarning noaniqligi, ilgari tanish bo'lgan sharoitlar va turmush tarzining deformatsiyasi yoshlarning jamiyatdagi haqiqiy ijtimoiy-siyosiy jarayonlardan uzoqlashishiga olib keladigan asosiy omillardir[3]. Yosh avlodni kasbiy, shu jumladan siyosiy faoliyatga o'qitish va tayyorlashning aniq va chuqur o'ylangan dasturisiz dunyodagi hech bir mamlakat normal rivojlana olmaydi.

O'tmishdagi stereotiplar va qadriyatlar mantig'i, siyosiy vaziyatning beqarorligi, ekstremistik ko'rinishlarning kuchayishi va boshqa ko'plab omillar birgalikda siyosiy jarayonlarning dinamikasini ob'ektiv ravishda tezlashtiradi va bir tomondan, yoshlarning yangi avlodi o'sishi mumkin bo'lgan vaziyatni yaratadi. Boshqa tomondan, har xil qatlamdagi siyosiy yoshlar yaxshi tashkil etish bilan ular jamiyatda alohida o'rin egallashga da'vo qiladigan muhim ijtimoiy-siyosiy kuchga aylanishi mumkin. Yoshlar shaxsiyatini shakllantirish bugungi kunda bir nechta ijtimoiy omillar ta'siri ostida amalga oshirilmoqda, ulardan eng muhimi: oila, mahalla, yoshlar jamiyati (yoshlar tashkilotlari va turli xil guruhlar va jamoalar), ommaviy axborot vositalari. Ularning ta'siri ostida o'ziga xos "yoshlar" o'z-o'zini anglash va turmush tarzi (submadaniyat) rivojlanadi[4]. Bu shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda yoshlar asta-sekin siyosiy ongli va ma'rifatli kuchga aylanib, siyosiy jarayonga tobora ko'proq jalb qilinmoqda.

Bugungi kundagi modernizatsiya jarayoni yoshlar uchun tubdan yangi yo'llarni ochib berdi, unga erkin rivojlanish va ijodiy faoliyat, shu jumladan siyosat sohasida imkoniyat yaratdi. Shu sababli, hozirgi vaqtda ustuvorliklarni to'g'ri tanlash, ularga erishish maqsadlari va vositalarini aniq tushunish kerak bo'lgan batafsil, ilmiy asoslangan va ijtimoiy yo'naltirilgan umumdavlat yoshlar siyosatiga ehtiyoj ayniqsa dolzarbdir. Yoshlar nafaqat g'amxo'rlik va tarbiya ob'ekti, balki siyosiy faoliyatning faol sub'ekti - ekanligini anglagan holda, ushbu jarayon bilan bog'liq muammolarni o'rganish zarur.

Yoshlarning siyosiy ijtimoiylashuvini amalga oshirishda ta'lim tizimi eng muhim rol o'ynaydi. Ta'lim sohasi jamiyatning eng muhim prognostik yo'naltirilgan ijtimoiy instituti bo'lib, uning rivojlanish yo'nalishi o'z-o'zidan bo'lishi mumkin emas.

Ta'lim sohasi nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy muhitda, balki siyosiy muhitda, shubhasiz, sodir bo'layotgan voqealarga katta ta'sir ko'rsatadigan dinamik mafkuraviy va siyosiy makonda ham mavjud. Ta'lim sohasi keng tushunilgan madaniyatning texnologik jihatdan eng samarali tarkibiy qismidir, bu individual va ijtimoiy mentalitetning shakllanishi va o'zgarishiga bevosita ta'sir qiladi[4]. Nisbatan qisqa o'quv davrida o'rganilishi kerak bo'lgan bilim va ko'nikmalarning sezilarli darajada oshishi yangi metodologiyalar va o'quv kompyuter texnologiyalarini joriy etish asosida o'quv jarayonini tubdan intensivlashtirishni talab qiladi.

Yoshlarga oid davlat siyosatidagi ustuvorliklar tizimi yoshlarning mamlakat muvaffaqiyati va raqobatbardoshligiga qo'shgan hissasini maksimal darajada oshirish zarur. Albatta, ushbu ustuvorliklar kelgusi yillarda yoshlar va jamiyat oldida turgan muammolarning to'liq hajmini qamrab oladi[5]. Ular yoshlarga oid davlat siyosati doirasida davlat va jamoat resurslarini ustuvor investitsiyalash yo'nalishlari va sohalarini belgilaydilar, yoshlarni qo'llab-quvvatlash resurslari tizimini shakllantiradilar va XXI asrda talab qilinadigan yoshlarning fazilatlarini rivojlantirishga hissa qo'shadilar.

Yoshlarning siyosiy munosabatlar sohasiga, birinchi navbatda, ong darajasida integratsiyalashuvi usullari, shakllari va xususiyatlari, onging asosiy elementlari siyosiy sohadagi potentsial yoki real o'zaro ta'sirni tartibga soluvchi madaniyat elementlari sifatida qadriyatlar, me'yorlar, munosabatlardir, shuning uchun ularni shakllantirish mexanizmlariga kirib borish, ijtimoiy-madaniy tartibga solishning qiymat-me'yoriy va o'zini o'zi tartibga solish usullarini o'rganish yoshlarning siyosiy ongining xususiyatlarini turli xil ijtimoiy-madaniy namunalarning interiorizatsiyasi natijasida aniqlashga imkon beradi.

Bizning fikrimizcha, yoshlar orasida siyosiy-huquqiy ongni takomillashtirish muhimligini belgilaydigan bir qancha omillar mavjud:

1. Ta'lim: siyosat va ijtimoiy fanlarni universitetlarning o'quv dasturlariga kiritish davlat tuzilishining asosiy tamoyillari, fuqarolarning huquq va erkinliklari tizimini anglashga yordam beradi. Ta'lim olish imkoniyati ma'lumotli yoshlar auditoriyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

2. Media va axborot savodxonligi: ma'lumotni noto'g'ri ma'lumotlardan ajratish, tanqidiy fikrlash va siyosiy voqealarni tahlil qilish qobiliyati siyosiy ta'limning muhim qismidir. Turli manbalardan olingan ma'lumotlarni tahlil qilish qobiliyati yoshlarga siyosiy jarayonlarga asoslangan qarashlarni shakllantirishga yordam beradi.

3. Ijtimoiy hayotda ishtirok etish: munozaralarda, targ'ibotlarda va ijtimoiy-siyosiy tadbirlarda faol ishtirok etish (masalan, yoshlar parlamenti) yoshlarga o'z fikrlarini bildirish va jamiyatning boshqa a'zolari bilan o'zaro aloqada bo'lish tajribasini olish imkoniyatini beradi.

4. Davlat va jamiyatni qo'llab-quvvatlash: yoshlarning siyosiy ta'limini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari muhim rol o'ynaydi. Yoshlar markazlari, ta'lim dasturlari va jamoat hayotidagi faollikni rag'batlantirishga qaratilgan tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash siyosiy xabardorlik darajasini oshirishga yordam beradi[6].

XULOSA

Mamlakat siyosiy hayotidagi davom etayotgan o'zgarishlar mamlakat siyosiy tizimining maqsadlari va prinsiplarida aks etadi, bu asosan uning yo'nalishini oldindan belgilab beradi. Jiddiy o'zgarishlar ushbu institutning ichki tuzilishiga, uning elementlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirga ham ta'sir ko'rsatdi. Xususan, yoshlarni siyosiy hayotga kiritish, ularning siyosiy ongini shakllantirish mexanizmlari o'zgarmoqda. Oldingi davrlarda hayotning bu tomoni aniq tartibga solingan va berilgan vektor bo'yicha modellashtirilgan. Ijtimoiy va siyosiy hayotni yanada liberallashtirishning zamonaviy sharoitida turli xil ijtimoiy guruhlarni, shu jumladan yoshlarni siyosiy munosabatlar sohasiga kiritish imkoniyatlari sezilarli darajada kengaydi. Shu bilan birga, liberal o'zgarishlar o'zining dominant yo'nalishini saqlab qolgan holda, asta-sekin haddan tashqari namoyon bo'lishni yo'qotadi va tartibning ijtimoiy-siyosiy barqarorligining yangi shakllarini yaratishga intiladi. Shu bilan birga, yangi sharoitlarda yoshlarning siyosiy sohadagi qadriyat yo'nalishlari yo'nalishini shakllantirish va aniqlash muammosi dolzarbdir.

Biz olib borgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, yoshlarning siyosiy ongini shakllantirish muammosi milliy jamiyatning zamonaviy transformatsiya bosqichida eng dolzarb masalalardan biridir. So'nggi yillarda paydo bo'lgan jamiyat rivojlanishidagi barqarorlik tendensiyasi yoshlarning siyosiy ongini shakllantirishning qiymat-me'yoriy va o'zini o'zi boshqarish mexanizmlarida yangicha aks etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh. Erkin va farovon, Demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. –T., O'zbekiston, 2016. –B.40.
2. Атабиева З. Молодежный ресурс политической модернизации российского общества: социологический анализ. Автореферат... кандидат социологических наук. - Пятигорск- 2010. –С.37.
3. YULDASHEV D. YOSHLAR SIYOSIY-HUQUQIY ONGINI TAKOMILLASHTIRISHDA TA'LIM-TARBIYA TIZIMINING AHAMIYATI //News of UzMU journal. – 2024. – T. 1. – №. 1.3. – С. 259-262.
4. Сорокин О. Формирование политического сознания молодежи в условиях трансформации современного российского общества (социокультурный аспект)ю Автореферат... кандидат социологических наук. – Москва - 2008. –С.23.
5. Farhodjonova N. SOCIO-POLITICAL CHARACTERISTICS OF THE HERITAGE OF THE MANIFESTATIONS OF THE JADID MOVEMENT //Scienceweb academic papers collection.–2022.
6. Юсупова Э. Повышение политического сознания молодёжи узбекистана: ключ к общественному развитию // Экономика и социум, 2023, №11(114). –С.147.